LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Fladdermöss

i Götene, Skara, Skövde, Falköpings, Ulricehamns och Marks kommuner 2009

Rapport 2010:30

Rapportnr: 2010:30
ISSN: 1403-168X
Produktion: Naturcentrum AB
Foto omslag: Lasses grotta vid Huseby (Johan Ahlén).
Tryck: Arkitektkopia
Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturvårdsenheten

Rapporten finns som pdf på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland under Publikationer.

FÖRORD

Denna inventering av fladdermöss bidrager till kunnandet om hur den biologiska mångfalden för fladdermusfaunan ser ut i länet. Liknande inventeringar gjordes åren 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 och 2008 i kommunerna Karlsborg, Hjo, Tibro, Alingsås, Vårgårda, Herrljunga, Svenljunga, Tranemo, Mellerud, Färgelanda, Vänersborg, Orust, Strömstad, Tanum, Mark, Falköping och Skövde.

År 2009 inventerades fladdermöss i kommunerna Götene och Skara, i Skövde kommun avslutades en inventering som påbörjades 2008, i kommunerna Mark, Falköping och Skövde återinventerades en del lokaler från år 2008, samt i Ulricehamns kommun påbörjades en inventering. Det har inte hittats några nya fladdermusarter för länet. Men anmärkningsvärt är det stora antalet fynd av sydfladdermus i kommunerna Götene, Skara och Skövde, en art som tidigare bara visat upp enstaka fynd i sydligaste Sverige. Dvärgfladdermus och stor fladdermus har högre träffprocent än vid tidigare års inventeringar. Glädjande gjordes en observation av en jagande barbastell. Totalt hittades tretton fladdermusarter.

Nedan redovisas de av Länsstyrelsen kända observationerna av olika fladdermusarter i länet, totalt 15 arter:

Vattenfladdermus
Dammfladdermus
Fransfladdermus
Mustaschfladdermus
Brandts fladdermus
Dvärgfladdermus
Stor fladdermus
Nordisk fladdermus
Gråskimlig fladdermus
Långörad fladdermus
Barbastell
Pipistrell
Trollfladdermus
Leislers fladdermus
Sydfladdermus

Johan Ahlén, Oskar Kullingsjö, Stefan Pettersson och Ingemar Ahlén, samtliga Naturcentrum AB, har genomfört inventeringen. Johan Ahlén är själv ansvarig för rapportens innehåll, varför denna inte kan åberopas som representerande Länsstyrelsens ståndpunkt.

Johan, Oskar, Stefan och Ingemar tackas för sina insatser.

Benny Lönn

INLEDNING

Denna rapport är en redogörelse för den inventering av fladdermöss som utfördes på lokaler i Götene, Skövde, Skara, Falköpings, Ulricehamns och Marks, kommuner under sommaren 2009, sammanlagt 17 mannätter under perioden 2/7 till 13/8.

Inventeringen har finansierats av Naturvårdsverket och Länsstyrelsen. Den har genomförts av Johan Ahlén, Oskar Kullingsjö, Ingemar Ahlén och Stefan Pettersson, samtliga Naturcentrum AB, och förarbete har utförts av Benny Lönn, Länsstyrelsen. Texten bygger delvis på Benny Lönns rapportering från 2003. Omslagsfotot är taget av Johan Ahlén vid Lasses grotta vid Huseby, Götene kommun. Detta är också platsen för årets första observation av sydfladdermus.

Inventeringen är en del av länets regionala miljöövervakning.

SYFTE

Syftet med inventeringen är att få en uppföljningsbar bild av fladdermössens artdiversitet i ovannämnda kommuner samt att hitta eventuella yngelkolonier och sommarrevir med barbastell.

METOD

Inledningsvis gicks, för de aktuella kommunerna, rapporter från ängs- och hagmarksinventeringar och lövskogsinventeringar igenom. Från dessa rapporter valdes ut lokaler med mycket ädellövträd, grova träd, hamlade träd, hålträd mm. Med ovannämnda förarbete som utgångspunkt rekognoserades dessa lokaler dagtid för att göra en bedömning av om respektive plats, enligt tidigare kända kriterier för artrika eller i övrigt intressanta miljöer, skulle kunna vara en bra biotop för fladdermöss inklusive barbastell. I fält hittades även ytterligare lämpliga lokaler. Lokalerna valdes också så att en någorlunda jämn fördelning mellan och inom kommunerna erhölls. Ingen inventering skall utföras vid en lufttemperatur under +6 grader, eller vid kraftig blåst eller kraftigt regnande, då fladdermusaktiviteten är för låg. Nattetid genomsöktes de utvalda lokalerna efter fladdermöss med hjälp av en så kallad fladdermusdetektor. Inventeringen startade i anslutning till solens nedgång, cirka klockan 21:30, och pågick fram till cirka klockan 02:00. Ultraljudsdetektor med både heterodyning och tidsexpansion användes. Sonaren avlyssnades med hörtelefon. Svårbestämda fladdermusljud spelades in och analyserades efteråt med hjälp av ljudanalysprogram i en bärbar dator. Ljud från de ovanligaste och svåraste arterna sändes iväg för kontroll till Ingemar Ahlén, SLU som på uppdrag av Naturvårdsverket bistår inventerare genom att kontrollera och bistå vid artbestämning. Vid behov belystes dessutom fladdermössen med pannlampa för att kunna se olika fältkännetecken hos dem samt se var de uppehöll sig i terrängen och vilket flygsätt de hade. Olika fysiska data, såsom lufttemperatur, noterades på fältblankett. Detekteringsrutterna lades in på gula kartan, se bilaga.

Under 2009 har Ingemar och Johan Ahlén använt autoboxar, detektorer som placeras ut och automatiskt registrerar fladdermusljud, i de besökta lokalerna. Platser för dessa har valts med omsorg för att maximera chansen att fladdermöss ska flyga förbi och samtidigt för att minimera störningar från till exempel vårtbitare. Boxarna har placerats ut under tidig kväll före fältbesöken och sedan samlats in på vägen hem alternativt under morgonen efter en inventeringskväll. De lokaler där autoboxar använts, förutom vanligt eftersök, är markerade med asterisk vid lokalnumret i tabell 1.

Väderlek

Vädret under inventeringen bedöms ha varit tillräckligt bra för fladdermusaktivitet. Temperaturen låg mestadels kring 13-17 grader, med någon enstaka kallare och någon enstaka varmare natt. Vädret var växlande med mestadels ganska lugna vindförhållanden men med enstaka blåsiga kvällar. Under des-

sa försökte vi välja skyddade miljöer för att ändå ha tillräcklig insektrikedom och därmed tillräcklig fladdermusaktivitet. De flesta kvällar var utan nederbörd, men lätt regn förekom vid några av besöken. Se Tabell 1.

Lokaler
58 lokaler har inventerats. Lokalerna varierar i storlek och biotopinnehåll. Se Lokalbeskrivningar och Kartbilaga. 19 lokaler ligger i Götene, 13 i Skövde, 16 i Skara kommun, 4 i Falköping, 3 i Ulricehamn och 3 i Marks kommuner. Se Tabell 1. Beskrivningar hittas i Tabell 3.
Planen var att ytterligare ett tiotal lokaler i Ulricehamns kommun skulle besökas men på grund av sjukdom fick denna del av inventeringen ställas in.

Inventeringstid
Inventeringstiden på varje lokal har varierat beroende på lokalens storlek samt på hur intressant lokalen bedömts vara för fladdermöss. Alla lokaler har inventerats till fots. Se Tabell 1, samt Kartbilagan.

Jämförelse med 2008
Under 2008 upplevde vi, och många andra med oss, att fladdermusaktiviteten verkade dålig på många lokaler. Sannolikt berodde detta på att våren och försommaren det året varit extremt torr vilket gjorde att tillgången på insekter under sommaren var lägre än normalt. Vi besökte många lokaler under 2008 som gav ett fladdermusmässigt sämre resultat än väntat, sett till biotopsammansättning och på förhand bedömd lämplighet för fladdermöss.

Under 2009 återbesökte vi därför fyra lokaler vardera i Skövde och Falköpings kommuner och tre i Marks kommun. Resultatet är vid besöken båda åren naturligtvis beroende av väder och en rad andra faktorer. Jämförelsen ger inget tydligt besked. Man kan notera att några av de artfattiga eller måttligt rika lokalerna från 2008 under 2009 hade fler arter, till exempel Åsle och Ingasäter. Samtidigt gav besök på några av de artrikare lokalerna från 2008, till exempel Klagstorp och Brokvarn ett lägre artantal 2009. Sannolikt är detta en effekt av att ovanliga (och även på dessa platser, individfattiga) arter observerades 2008, men inte återfanns 2009. Särskilt stor skillnad i artantal var det vid Fågeludden där åtta arter observerades 2008 och bara en 2009. Besöket 2009 gjordes under ganska blåsiga förhållanden och eftersom lokalen är mycket öppen jagade sannolikt många av de mindre arterna på annat, mera vindskyddat, håll. Endast stor fladdermus observerades.

Individrikedomen på de besökta platserna har vi inga insamlade data om, men intrycket är ändå att det generellt var större aktivitet under 2009. Detta överensstämmer också med vad vi själva sett i andra delar av landet och hört från andra inventerare.

Fladdermusarter
Funna arter redovisas i Tabell 2. Totalt hittades tretton arter enligt följande: vattenfladdermus, fransfladdermus, mustasch/Brandts fladdermus, pipistrell, dvärgfladdermus, trollfladdermus, stor fladdermus, Leislers fladdermus, barbastell, nordisk fladdermus, sydfladdermus, gråskimlig fladdermus och långörad fladdermus. Mustaschfladdermus och Brandts fladdermus kan inte, under normalt inventeringsarbete, särskiljas med fältkännetecken eller dess jaktsonar, varken med detektor eller med ljudanalysprogram. För att klarlägga dessa två arters förekomst krävs att metoden kompletteras med nätfångst, något som inte utfördes detta år.

Resultatet, både vad gäller fynd av ovanliga arter och artantal för de besökta lokalerna var mycket gott. Bygderna kring Kinnekulle och Billingen (framför allt Valle härad) tycks utifrån inventeringsresultaten vara rika på fladdermöss.

På 12 lokaler observerades mer än 5 arter. De flesta av dessa ligger i Valle härad (området strax väster och nordväst om Billingen) och på Kinnekulle. Generellt har dessa områden upplevts som art- och individrika. I området kring Valle härad och ner till Hornborgasjön förekommer samtliga 13 arter. Detta gör området till ett av de artrikaste i landet och sannolikt, såvitt känt, det artrikaste i norra Götaland. Vi bedömer det också som fullt möjligt att ytterligare fynd kan göras i dessa trakter, främst dammfladdermus. Det skulle också vara möjligt att genom fångst konstatera om båda eller bara en av Brandts fladdermus och mustaschfladdermus förekommer.

Barbastell hittades på en plats i Valle härad. Endast en passage registrerades och det skulle vara värdefullt att utröna om detta bara var en ströobservation eller om arten förekommer mer regelbundet i området. Närmare angivande av lokal görs inte i denna rapport men finns rapporterat till Länsstyrelsen.

Fransfladdermus registrerades på lokalerna Österäng, Kårtorp, Blomberg, Axvalla hus och Eahagen. Jämfört med tidigare år är detta ungefär samma andel av lokalerna.

Pipistrell observerades vid Drottingkullen och vid Hornborgasjöns utlopp. Detta är tredje respektive fjärde fynden av arten i Västergötland och Västra Götalands län.

Trollfladdermus observerades vid Sjöred och vid Drottningkullen. Detta är tredje respektive fjärde observationerna i länet.

Leislers fladdermus hördes i Öglunda ängar och vid Drottningkullen. Detta är tredje respektive fjärde fynden i länet och landskapet.

Kanske mest anmärkningsvärt är det stora antalet observationer av sydfladdermus. Denna art har tidigare bara observerats en gång vid Klagstorp under 2008 års inventering. 2009 hittade vi den på inte mindre än 13 lokaler. Framför allt ligger dessa på Kinnekulle, i Varnhemstrakten och spritt i Skövde kommun. Arten förekommer alltså på flera håll i Skaraborg vilket är intressant eftersom endast spridda fynd finns från omgivande landskap. Sydfladdermus förekommer i måttligt antal i Skåne och har på senare tid hittats i Blekinge, längs Kalmarkusten och på Öland. I övrigt har endast ett fynd från Kronobergs län, två från Halland och ett från Södermanland gjorts.

2009 kan man likt 2008 se en hög andel lokaler med dvärgfladdermus, 88%, vilket är den högsta noteringen sedan inventeringarna i länet startade 2003. Även stor fladdermus förekom i rekordhög andel av de inventerade områdena, 50%. Sannolikt har detta sin orsak i att många av lokalerna ligger i rik odlingsbygd, med rikligt med grova ädellövträd, i flera fall herrgårdsmiljöer. Denna typ av miljö brukar kunna utgöra lämpligt habitat för dvärgfladdermus och stor fladdermus.

Från länet, utanför inventeringen, rapporteras 2009 två fynd av trollfladdermus i Risveden (Karin och Rune Gerell) samt dammfladdermus från trakterna söder om Floda (Johan Ahlén). Detta var tredje gången dammfladdermus hittades med säker artbestämning i länet.

Tabell 1: Fysiska data m.m. Asterisk vid lokalnummer markerar att autoboxar använts.

Lokalnr	Namn	Kommun	Datum	Tid	Temperatur	Nederbörd	Vind	Inventerare	Y-koordinat	X-koordinat
1	Årnäs	Götene	2009-07-23	21.30-23.30	15°C	Nej	Lugnt	JA	1371288	6507704
2*	Österäng	Götene	2009-07-23	23.45-00.45	15°C	Nej	Lugnt	JA	1366552	6504640
3	Hönsäters hamn	Götene	2009-07-14	01.45-02.30	13°C	Nej	Lugnt	JA	1362752	6503556
4*	Hönsäter	Götene	2009-07-18	00.50-01.50	17°C	Nej	Lugnt	JA	1361720	6502644
5*	Hällekis säteri	Götene	2009-07-14	21.45-00.00	16°C	Nej	Lugnt	JA	1359576	6502080
6*	Munkängarna norra	Götene	2009-07-15	00.00-01.30	15°C	Nej	Lugnt	JA	1359464	6501572
7*	Råbäck	Götene	2009-07-17	21.30-00.00	16°C	Nej	Lugnt	JA	1358792	6501404
8*	Munkängarna södra	Götene	2009-07-18	00.10-00.45	16°C	Nej	Lugnt	JA	1358952	6500986
9	Råbäcks hamn	Götene	2009-07-23	01.20-01.50	16°C	Ja	Svag	JA	1357140	6500800
10	Hjälmsäter	Götene	2009-07-22	21.45-00.00	17°C	Ja	Svag	JA	1356884	6497952
11	Medelplana	Götene	2009-07-23	00.20-01.00	16°C	Ja	Svag	JA	1358472	6497628
12*	Österplana hed & vall	Götene	2009-07-16	21.45-00.30	16°C	Nej	Svag	JA	1360000	6495724
13	Västerplana	Götene	2009-07-17	00.40-01.20	14°C	Nej	Blåsigt	JA	1357068	6495432
14*	Kårtorp	Götene	2009-07-24	01.00-02.15	15°C	Nej	Lugnt	JA	1366744	6495892
15*	Blomberg	Götene	2009-07-17	01.30-02.15	14°C	Nej	Blåsigt	JA	1356860	6493464
16*	Lasses grotta	Götene	2009-07-09	21.30-23.20	17°C	Nej	Lugnt	JA	1357068	6491324
17	Husaby	Götene	2009-07-15	23.30-00.00	15°C	Nej	Lugnt	JA	1358484	6491652
18	Mariedal	Götene	2009-07-16	00.50-01.50	14°C	Nej	Lugnt	JA	1359984	6485760
19	Lundsbrunn	Götene	2009-07-16	00.10-00.40	15°C	Nej	Lugnt	JA	1362456	6486180
20	Tidan	Skövde	2009-08-11	23.50-00.10	15°C	Nej	Svag	OK	1395268	6496324
21	Östen	Skövde	2009-08-11	21.30-23.00	16°C	Nej	Blåsigt	OK	1391848	6496020
22	Flistad	Skövde	2009-08-11	23.05-23.35	16°C	Nej	Svag	OK	1392368	6492368
23	Horns tegel-bruk	Skövde	2009-08-11	00.25-00.50	14°C	Nej	Blåsigt	OK	1388172	6489244
24	Ingasäter	Skövde	2009-08-10	00.55-01.15	18°C	Ja	Svag	OK	1384810	6487314
25	Långenbadet	Skövde	2009-08-10	22.50-23.10	18°C	Ja	Svag	OK	1380020	6489512
26	Högsböla ängar	Skövde	2009-08-10	00.00-00.40	18°C	Nej	Blåsigt	OK	1381482	6489144
27	Sparresäter	Skövde	2009-08-10	21.30-22.30	17°C	Ja	Lugnt	OK	1377476	6487996
28	Karlfors/ Silverfallet	Skövde	2009-08-10	23.15-23-50	19°C	Nej	Blåsigt	OK	1379693	6487680
29	Nolberget	Skövde	2009-08-12	00.20-00.35	13°C	Nej	Lugnt	OK	1379696	6484388
30	Suntetorp och Knista	Skövde	2009-08-13	23.25-23.45	12°C	Ja	Lugnt	OK	1391116	6479344
31	N Kyrketorps gamla k:a	Skövde	2009-08-13	23.55-00.30	12°C	Ja	Lugnt	OK	1385132	6471952
32	Klagstorp	Skövde	2009-08-13	21.30-23.00	12°C	Ja	Lugnt	OK	1387593	6469690
33	Bockaskede	Skara	2009-08-12	23.50-00.15	13°C	Nej	Lugnt	OK	1378560	6482896
34*	Rämmings-torp	Skara	2009-08-12	21.30-22.40	14°C	Nej	Lugnt	OK/IA	1375140	683112
35*	S Rämmings-torp	Skara	2009-08-12	22.45-23.00	14°C	Nej	Lugnt	OK/IA	1375084	6482544
36*	Eahagen	Skara	2009-07-20	21.02-22.00	17°C	Nej	Svag	IA	1374794	6481691
37*	Öglunda ängar	Skara	2009-07-21	00.20-00.54	16°C	Nej	Blåsigt	IA	1374652	6481788
38	Jättadalen	Skara	2009-08-12	23.10-23.40	12°C	Nej	Lugnt	OK	1376708	6480884
39*	Eggby kyrka	Skara	2009-07-21	00.30-01.00	16°C	Nej	Blåsigt	JA	1374204	6480148
40*	Höjentorp	Skara	2009-07-20	21.45-23.30	17°C	Nej	Svag	JA/IA	1373560	6478740

41*	Drottningkul-len	Skara	2009-07-21	23.30-00.05	16°C	Nej	Blåsigt	JA/IA	1373526	6477604
42	Skålltorp	Skara	2009-08-09	00.50-01.15	14°C	Nej	Lugnt	OK	1369824	6477864
43*	Axvalla hus	Skara	2009-07-21	21.30-23.20	16°C	Nej	Blåsigt	JA	1370636	6476120
44	Härlingstorp	Skara	2009-07-21	23.30-23.55	14°C	Nej	Svag	JA	1369076	6474540
45	Tubbetorp	Skara	2009-08-09	00.00-00.40	15°C	Nej	Lugnt	OK	1366256	6475460
46	Brunnsbo gård	Skara	2009-08-09	23.25-23-44	15°C	Ja	Lugnt	OK	1364840	6476836
47	Brunnsbo storäng	Skara	2009-08-09	21.45-23.10	15°C	Nej	Lugnt	OK	1364668	6477740
48*	Hornborga-sjöns utlopp	Skara	2009-07-22	00.30-01.15	13°C	Nej	Blåsigt	JA	1366812	6469220
49*	Fågeludden, Hormborga-sjön	Falköping	2009-07-21	22:53-23:33	14°C	Nej	Blåsigt	IA	1369845	6469087
50*	Fårdala	Falköping	2009-07-13	21.45-23.50	16°C	Nej	Svag	JA	1378174	6453492
51*	Åsle	Falköping	2009-07-14	00.00-01.00	13°C	Nej	Lugnt	JA	1375538	6452511
52	Ålleberg	Falköping	2009-07-14	01.40-02.25	12°C	Nej	Lugnt	JA	1370750	6447476
53	Högagärde	Ulricehamn	2009-07-31	22.39-23.52	14°C	Nej	Blåsigt	SP	1351553	6397539
54	Sjöred	Ulricehamn	2009-07-31	00.01-00.49	14°C	Nej	Blåsigt	SP	1352217	6395133
55	Finnekumla	Ulricehamn	2009-07-31	00.59-01.30	13°C	Nej	Blåsigt	SP	1353486	6394632
56	Årenäs	Mark	2009-07-02	02.15-02.45	17°C	Nej	Lugnt	SP	1293667	6379590
57	Ramsholmen	Mark	2009-07-02	22.45-00.15	21°C	Nej	Lugnt	SP	1313368	6373017
58	Brokvarn	Mark	2009-07-02	00.35-01.30	19°C	Nej	Svag	SP	1318520	6367932

Tabell 2: Förekomst av fladdermusarter på respektive lokal

Lokalnr	Namn	Vatten	Damm	Frans	Mustasch/ Brandts	Pipistrell	Dvärg	Troll	Stor	Leislers	Barbastell	Nordisk	Syd	Gråskimlig	Långörad	Antal arter
1	Årnäs	X					X		X			X			X	5
2	Österäng	X		X								X		X		4
3	Hönsäters hamn	X					X		X			X				4
4	Hönsäter	X					X		X			X	X			5
5	Hällekis säteri	X			X		X		X			X			X	6
6	Munkängarna norra				X		X		X			X			X	5
7	Råbäck	X			X		X		X			X	X		X	7
8	Munkängarna södra						X		X			X	X			4
9	Råbäcks hamn	X					X					X				3
10	Hjälmsäter	X			X		X		X			X			X	6
11	Medelplana				X		X					X				3
12	Österplana hed & vall				X		X		X			X				4
13	Västerplana						X					X			X	3
14	Kårtorp			X	X		X		X			X			X	6
15	Blomberg			X	X		X					X	X			5
16	Lasses grotta				X		X		X			X	X		X	6
17	Husaby						X					X			X	3
18	Mariedal	X					X		X			X				4
19	Lundsbrunn				X		X					X				3
20	Tidan	X					X					X				3
21	Östen	X					X					X	X	X		5
22	Flistad				X		X					X				3
23	Horns tegel-bruk	X			X		X					X				4
24	Ingasäter				X		X					X	X	X		5
25	Långenbadet						X					X		X		3
26	Högsböla ängar	X					X					X				3
27	Sparresäter				X		X		X			X				4
28	Karlfors/ Silverfallet	X			X		X					X				4
29	Nolberget															0
30	Suntetorp och Knista				X		X		X			X	X			5
31	N Kyrketorps gamla k:a				X		X					X				3
32	Klagstorp	X					X		X			X			X	5
33	Bockaskede				X							X				2
34	Rämmingstorp	X					X		X			X			X	5
35	S Rämmings-torp	X			X		X		X			X		X		6
36	Eahagen	X		X			X		X			X		X		6
37	Öglunda ängar						X			X		X	X	X		5

Lokalnr	Namn	Vatten	Damm	Frans	Mustasch/ Brandts	Pipistrell	Dvärg	Troll	Stor	Leislers	Barbastell	Nordisk	Syd	Gråskimlig	Långörad	Antal arter
38	Jättadalen				X		X					X				3
39	Eggby kyrka	X					X					X				3
40	Höjentorp	X			X		X		X			X	X		X	7
41	Drottningkullen	X			X	X	X	X	X	X		X	X			9
42	Skålltorp				X		X		X			X				4
43	Axvalla hus	X		X	X		X		X			X	X	X	X	9
44	Härlingstorp				X		X		X			X	X			5
45	Tubbetorp				X		X		X			X		X	X	6
46	Brunnsbo gård	X					X					X				3
47	Brunnsbo storäng				X		X		X			X			X	5
48	Hornborgasjöns utlopp	X				X	X		X			X		X		6
49	Fågeludden, Hormborgasjön								X							1
50	Fårdala											X			X	2
51	Åsle	X			X		X					X			X	5
52	Ålleberg											X				1
53	Högagärde				X		X		X			X			X	5
54	Sjöred				X		X	X	X			X				5
55	Finnekumla				X		X					X				3
56	Årenäs											X				1
57	Ramsholmen	X					X					X				3
58	Brokvarn	X					X					X				3
Summa		**27**	**0**	**5**	**31**	**2**	**51**	**2**	**29**	**2**	**1**	**56**	**13**	**10**	**18**	
%		**47**	**-**	**9**	**53**	**3**	**88**	**3**	**50**	**3**	**2**	**97**	**22**	**17**	**31**	
% 2008		40	-	4	54	2	71	2	30	2	-	90	2	17	27	
% 2007		44	-	-	50	-	25	-	16		-	97		3	28	
% 2006		55	6	3	36	-	58	3	21		-	70		24	42	
% 2005		28	-	10	38	3	62	-	13		-	85		18	46	
% 2004		28	-	8	42	-	53	-	39		-	92		25	33	
% 2003		35	-	8	44	-	50	-	12		3	97		3	41	

Tabell 3: Lokalbeskrivningar

Lokalnr	Namn	Beskrivning
1	Årnäs	Herrgård och borgruin på udde ut i låglänt landskap. Längre in finns ekonomibyggnader och gamla fabriks-/bruksbyggnader och en småbåtshamn vid Vänern. Området och bygden runt omkring är rikt på grova ekar.
2	Österäng	Stora ekonomibyggnader med grova ekar och betesmarker. Ett lövbestånd och en båtbrygga längre ut vid Vänern besöktes också.
3	Hönsäters hamn	Småbåtshamn i nordligaste delen av Hällekis samhälle. Vid viken ligger en fabrik. Lyssning ut över vattenytorna i viken.
4	Hönsäter	Herrgård i södra delen av Hällekis samhälle. Alléer med mycket grova ädellövträd och lövrika betesmarker finns i sluttningen upp från herrgården. En allé leder också till ett kapell med kyrkogård.
5	Hällekis säteri	Slott och säteri. Park med grova ekar och bokar samt en damm. Ladugårdar och stall, omgivna av hästbetade åkrar och betesmarker. Ner mot Vänern ligger en sumpskog och en allé leder till säteriet. Stora mängder fladdermöss jagade ollonborrar i parken.
6	Munkängarna norra	Stort lövskogsområde med ädellöv. Mycket grova ekar, bokar, askar och almar. Stigar går kors och tvärs och öppna ytor som verkar skötas med slåtter finns här och där. Övre delen gränsar till ett stort, vattenfyllt kalkbrott som också besöktes.
7	Råbäck	Stor herrgård på Kinnekulles nordvästsida. Gott om mycket grova ädellövträd kring byggnaderna. Ädellövskog i sluttningen nedanför herrgården.
8	Munkängarna södra	Samma område som Munkängarna norra, men södra delen.
9	Råbäcks hamn	Liten hamnanläggning med stenpir, en del lövträd och öppna gräsmattor. Några gamla bodar och verkstäder ligger i anslutning till hamnen.
10	Hjälmsäter	Mindre herrgård med flera grova ädellövträd. Betesmarker finns ovanför gården (i öster). I sluttningen ner mot Vänern finns ett område med barrskog, men närmast sjön finns en brant och lövskog.
11	Medelplana	By runt kyrkan. Byn i sig är ganska rik på lövträd, men omgivningarna består mest av öppna åkrar.
12	Österplana hed & vall	Stort reservat med alvar och annan, buskrik betesmark. I branterna finns bergrum och en gruva. I södra delen av det besökta området övergår busklandskapet i lövdominerad skog.
13	Västerplana	By kring gammal, fin kyrka. Söder och sydväst om byn finns betesmarker med grova ekar, respektive relativt buskrik, öppen till halvöppen gräsmark.
14	Kårtorp	Stor gård/herrgård i kanten av slätten nordost om Götene. Manbyggnaden är ett rejält stenhus och det finns flera stora ekonomibyggnader. En damm och ädellövträden bakom huset är, förutom gårdsplanerna, goda jaktmarker för fladdermöss.
15	Blomberg	Stor herrgård på Kinnekulles södra del. En ädellövrik park som i norr och nordost omges av lövskog.
16	Lasses grotta	Lövbryn och tät ädellövskog utmed en kalkstensbrant. I en öppning i skogen ligger en grotta med en murad f d bostad. Ädellövskogen har bryn mot små åkrar. I skogen finns grova ekar och ett tätt hasselskikt.
17	Husaby	Kyrka med pampigt torn, omgiven av några grova träd. Längs vägen och i byn finns fler grova träd. Några hundra meter bort ligger en ruin av en biskopsborg.
18	Mariedal	Barockslott med stora ekonomibyggnader, omgivet av betesmarker med grova, solitära ekar. En damm och en å finns i området.
19	Lundsbrunn	Kurort med en stor park med mest bok. Många träd är grova. Ett antal äldre byggnader som hör till kurorten finns i parkens utkant.
20	Tidan	Mitt i samhället Tidan. En damm i ån, rätt mycket gamla industribyggnader.
21	Östen	Slättsjö. En del lövträd nära sjön, omgivningarna annars väldigt öppna.
22	Flistad	By med rätt mycket gamla hus och en del lövträd. Öppna omgivningar.
23	Horns tegel-bruk	Tegelbruk med damm, gamla byggnader och rätt mycket lövträd.
24	Ingasäter	Herrgårdsmiljö. Lövskogsområde med blandat öppnare och mer slutna partier ner till fornlämning.
25	Långenbadet	Badplats/båtbryggor, en del lövträd och fritidshus.
26	Högsböla ängar	Gammal gårdsmiljö med slåtteräng, ädellövrika betesmarker och ädellövdominerad sumpskog.
27	Sparresäter	Lövhagar med mycket grova ekar, lövskog och blandskog i sluttning mot slättsjön Lången. Herrgårdsmiljö.
28	Karlfors/ Silverfallet	Herrgård och vattenfall omgivet av ganska tät ädellövskog. Mellan dem finns betade ädellövmarker. En damm ligger i närheten av herrgården.
29	Nolberget	Ädellövskog i sluttning av Billingen öster om vägen. På västra sidan ligger en kuperad lövhage.
30	Suntetorp och Knista	Herrgårdsmiljöer med lövskog, allér och parker, golfbana med några dammar.

31	N Kyrketorps gamla k:a	Gammal kyrka omgiven av halvöppen lövskog.
32	Klagstorp	Herrgård i militärens ägo. Hagmarker med grova ädellövträd, ekhagar. Tät lövskog finns också, samt en damm.
33	Bockaskede	Markerad kulle med naturbetesmark.
34	Rämmings-torp	Herrgårdsmiljö vid sjö, ekhagar.
35	S Rämmings-torp	Ytterligare ekhagar vid Flämsjön.
36	Eahagen	Stort, betat område med en mosaik av lövskog och öppna partier. Rikligt med grova lövträd och träd med hamlingsspår. Kuperat och mycket vackert! Området är beläget på näset mellan två sjöar.
37	Öglunda ängar	Sammanhänger med Eahagen, mer betesmarker, rikligt med fågelbär.
38	Jättadalen	Djup ravin med forsande vattendrag. I anslutning till ravinens nedre del och Öglunda kyrka finns gammal bebyggelse. Mestadels barrskog uppe i sluttningen.
39	Eggby kyrka	Kyrka på näset mellan två sjöar. Gott om ädellöv på och kring kyrkogården.
40	Höjentorp	Lämningarna efter ett slott och en nu befintlig herrgård. Lövskog och betesmarker mellan sjöar. Området runt slottsruinen är parkartat med flera grova träd.
41	Drottningkul-len	Naturbetesmark med en mycket markerad, brant kulle. Ädellöv, apel och fågelbär dominerar fältskiktet. Skogen nordost om vägen är tät och sumpig.
42	Skålltorp	Mycket lantbruksbyggnader, hästar, en del lövträd.
43	Axvalla hus	Flerradig allé med gamla militärbaracker, en stor gård och ruinen/lämningarna efter slottet Axvalla hus på en udde i en sjö. Udden betas av ett fåtal nötkreatur. Flera grova träd förekommer även kring ruinen.
44	Härlingstorp	Stor ekhaga i kanten av åkerlandskapet söder om Axvall.
45	Tubbetorp	Herrgårdsmiljö, lövskog, allé och park.
46	Brunnsbo gård	Liten herrgårdsmiljö, lövträd och liten damm.
47	Brunnsbo storäng	Stor ekhage som delvis sköts med slåtter.
48	Hornborgas-jöns utlopp	Öppet åkerlandskap på Hornborgasjöns västsida. En trädrad utefter vägen till fördämningen i utloppet från sjön.
49	Fågeludden, Hormborga-sjön	Udde i Hornborgasjön. Nästan helt öppet. Välbetat. En alskogsdunge i söder.
50	Fårdala	Lövskogsreservat i Gerumsbergets sluttning med hagmarker nedanför. Fårdala gård har herrgårdskaraktär med stora ekonomibyggnader.
51	Åsle	By med gårdar och ett område med backstugubegyggelse utefter en bäck (Åsle å). Hela området och byn är rikt på grova ädellövträd.
52	Ålleberg	Platåberg med lövklädda sidor. Flera småstopp gjordes uppe på berget, i sluttningen, vid Saleby gård, rastplatsen samt vid Ållebergs änne.
53	Högagärde	Herrgårdsmiljö med en kort allé och jordkällare. Närhet till beteshagar, lövbryn och i direkt anslutning till en sjö.
54	Sjöred	Herrgårdsmiljö intill en sjö. En längre allé (björk), antal äldre byggnader och lador.
55	Finnekumla	Antal äldre ekonomibyggnader, beteshagar, trivial- och ädellövbryn. Enstaka äldre ädelövträd.
56	Årenäs	Ädellövskogsreservat vid Lygnerns norra strand. Ett antal äldre byggnader, betesmark och lövbryn.
57	Ramsholmen	Kulturreservat. Gammalt odlingslandskap, mindre åkrar och beteshagar, stenmurar. Lövbryn och anslutning till Dräggsjön. Ett antal fina, äldre ekonomibyggnader.
58	Brokvarn	Gammal kvarn, stenbro, jordkällare, beteshage, nära sjö, lövbryn vid å, omges av barrskog.

Översiktskartor

Götene kommun

Skövde och Skara kommuner

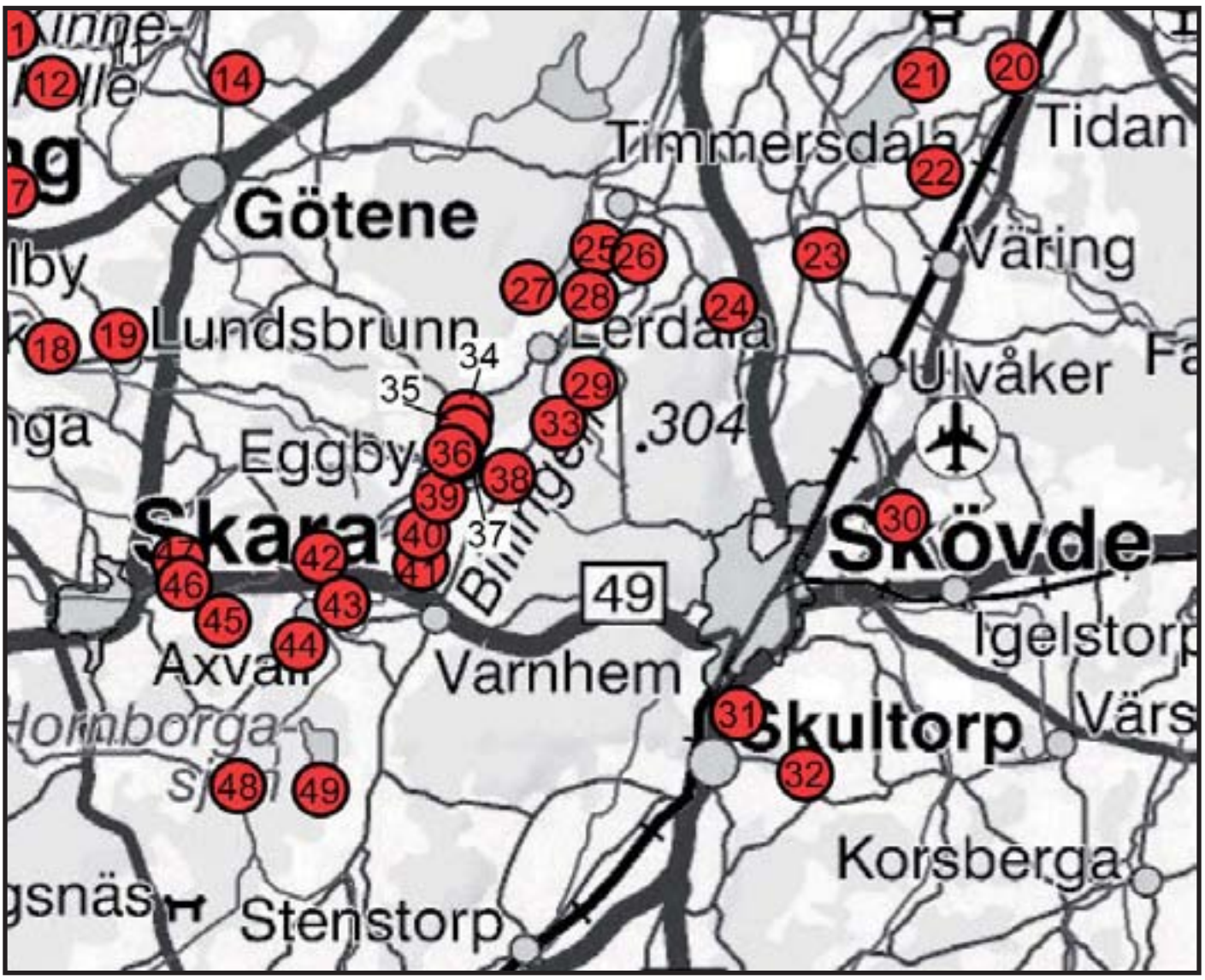

Falköpings kommun

Ulricehamns kommun

Marks kommun

Lokalkartor med rutter

Skala 1:10 000 där ej annat anges

1. Årnäs

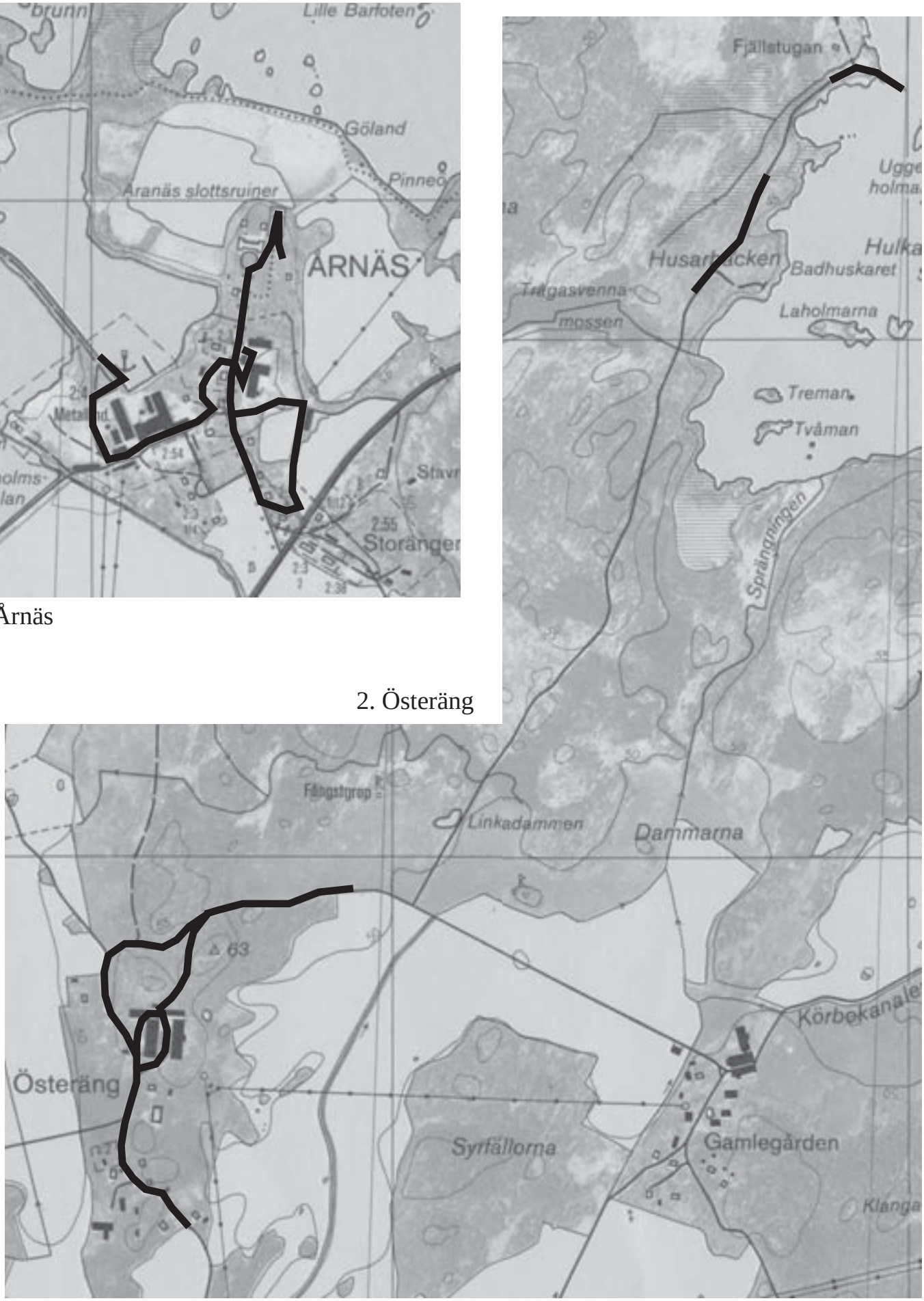

2. Österäng

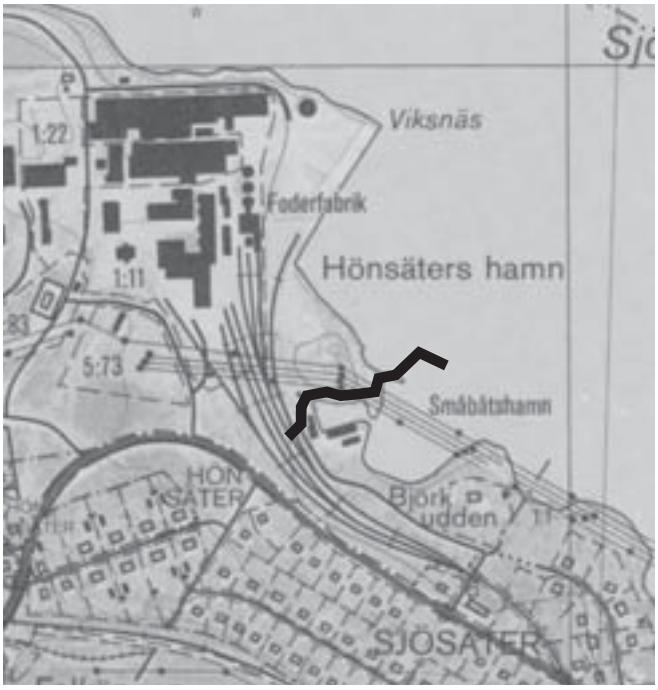

3. Hönsäters hamn

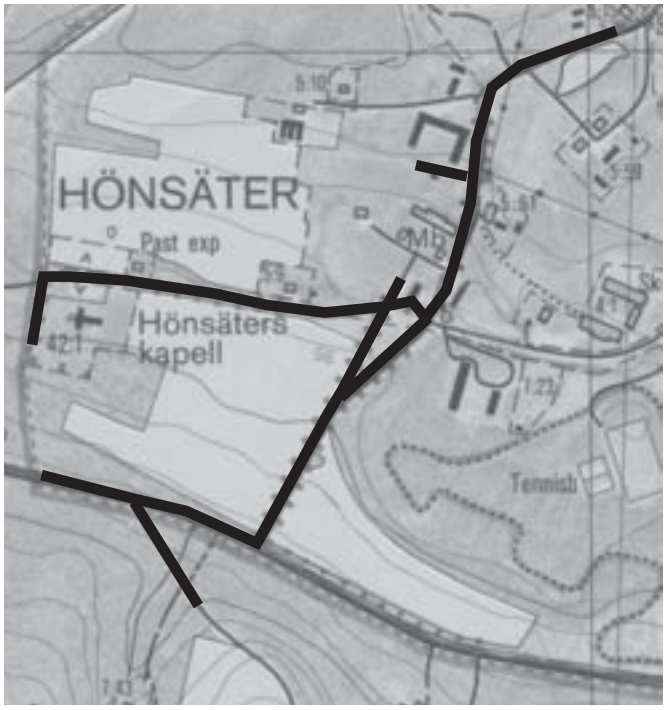

4. Hönsäter

Objekt 5-8 se nästa sida.

9. Råbäcks hamn

10. Hjälmsäter

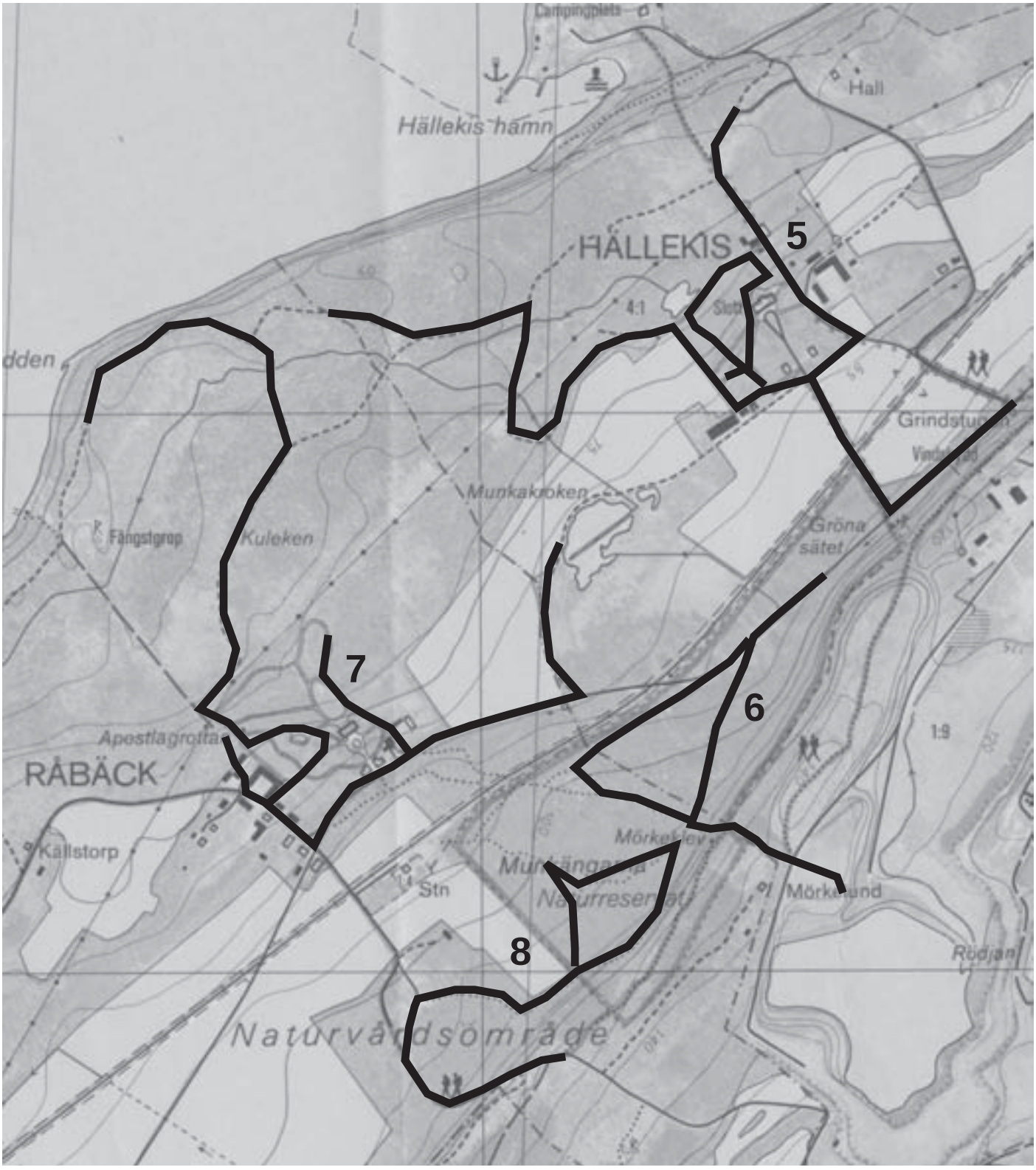

5. Hällekis säteri, 6. Munkängarna norra, 7. Råbäck och 8. Munkängarna södra

11. Medelplana

13. Västerplana

12. Österplana hed och vall

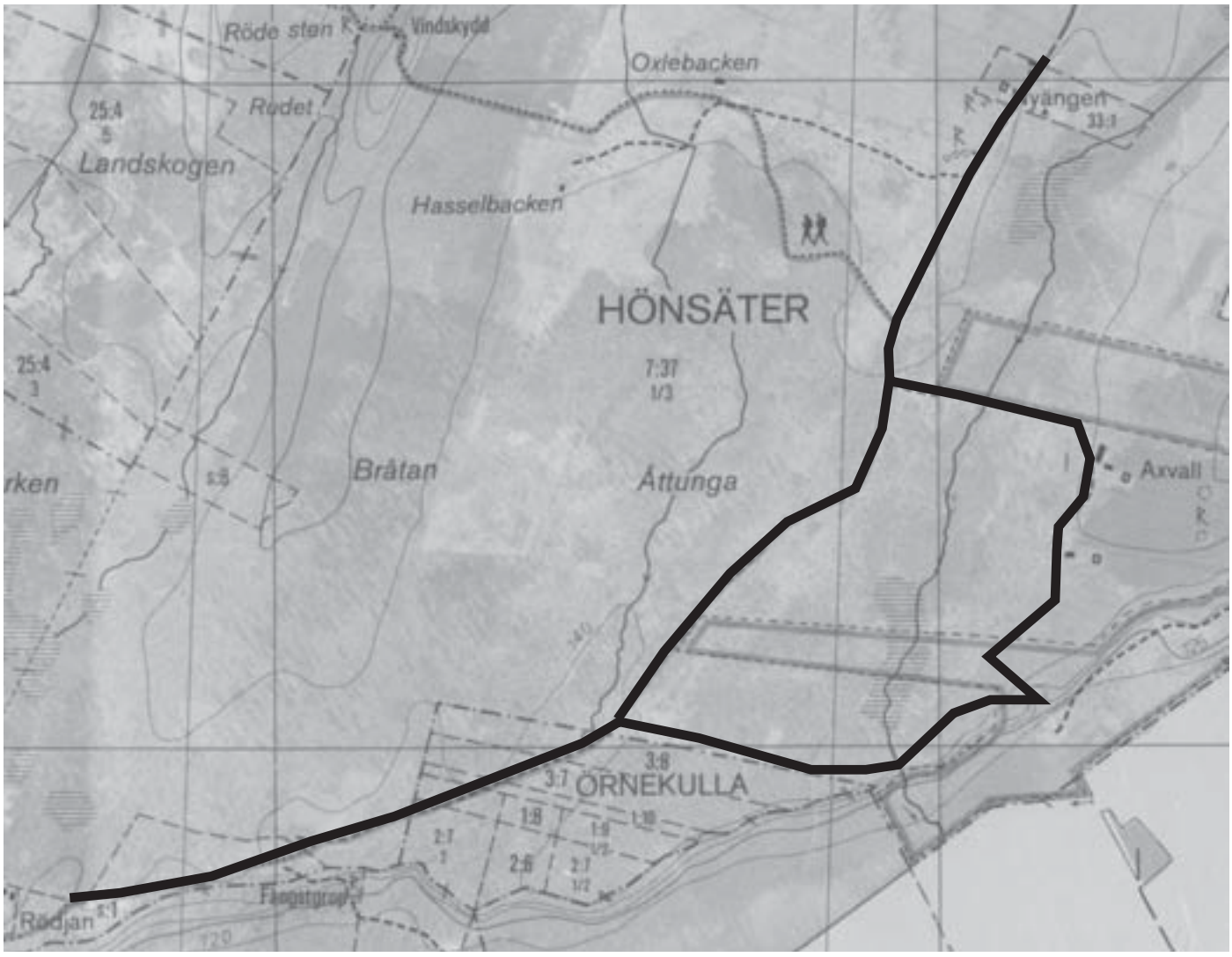

14. Kårtorp

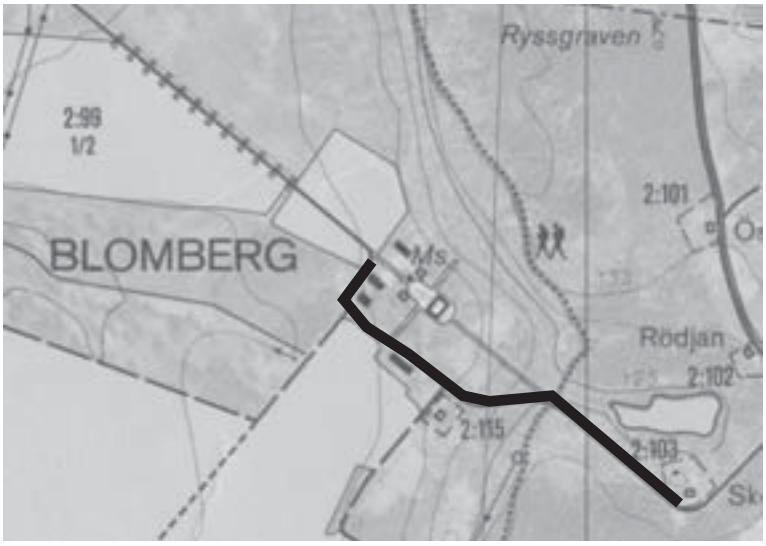

15. Blomberg

16. Lasses grotta

17. Husaby

18. Mariedal

19. Lundsbrunn

20. Tidan

21. Östen

22. Flistad

23. Horns tegelbruk

24. Ingasäter

25. Långenbadet

26. Högsböla äng

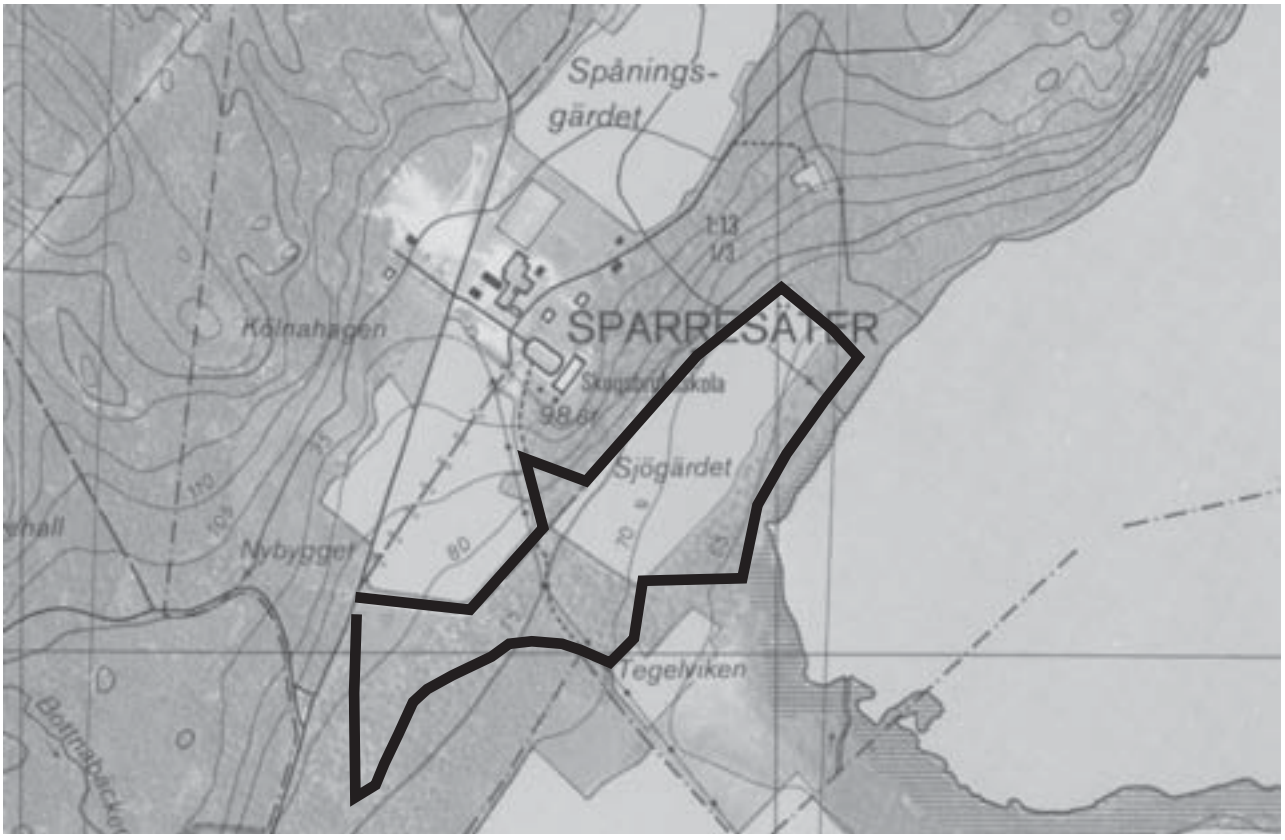

27. Sparresäter

28. Karlsfors / Silverfallet

30. Suntetorp och Knista

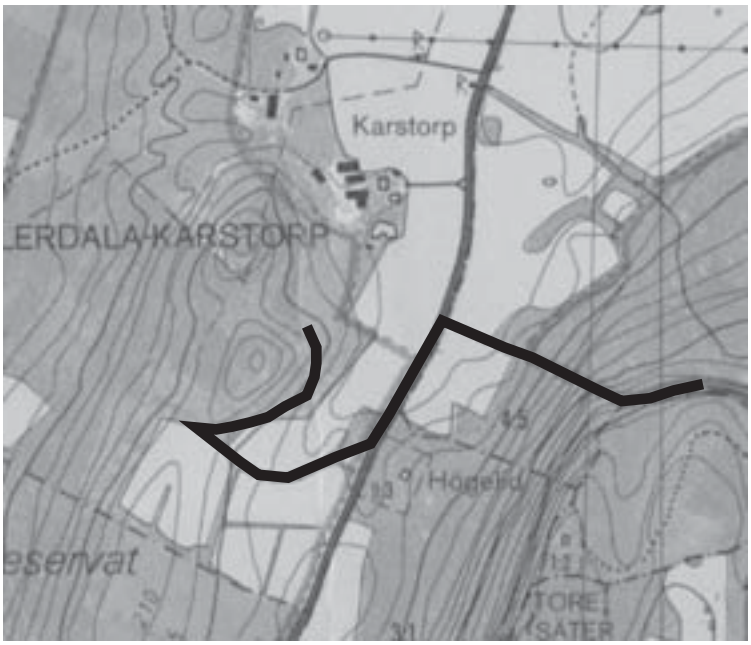

29. Nolberget

32. Klagstorp

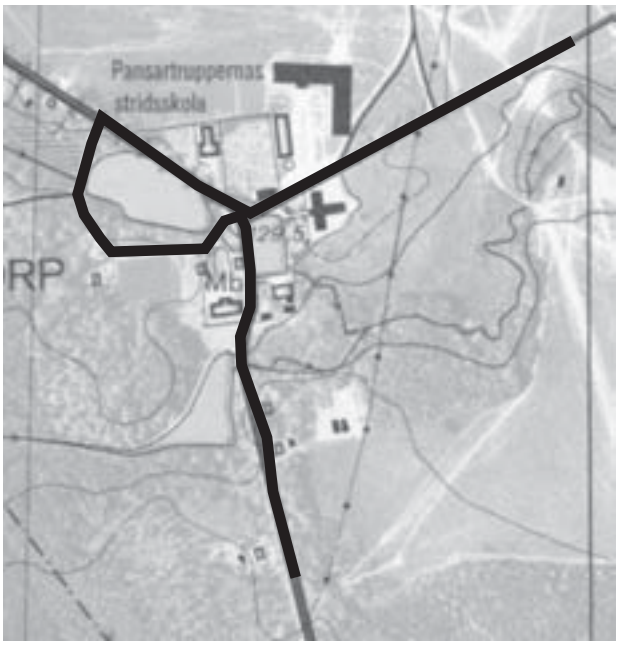

31. Norra Kyrketorps gamla kyrka

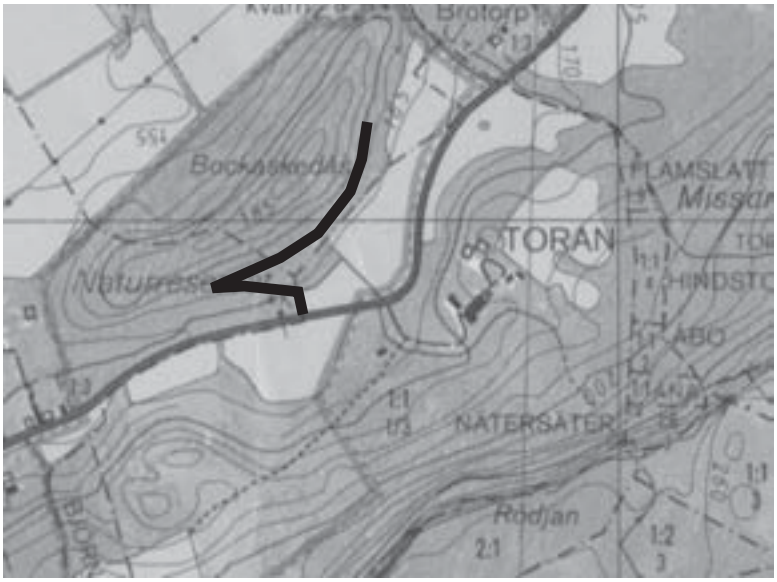

33. Bockaskede

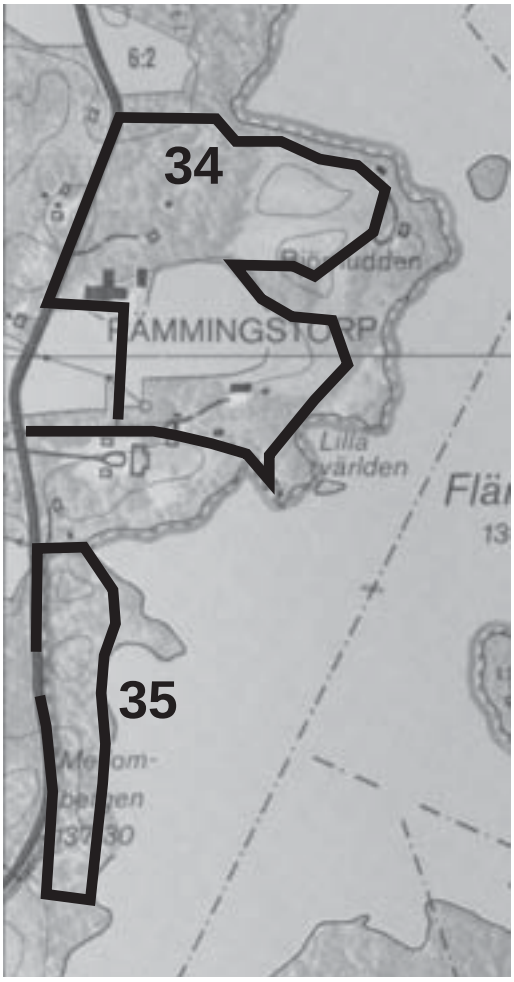

34. Rämmingstorp och
35. Söder om Rämmingstorp

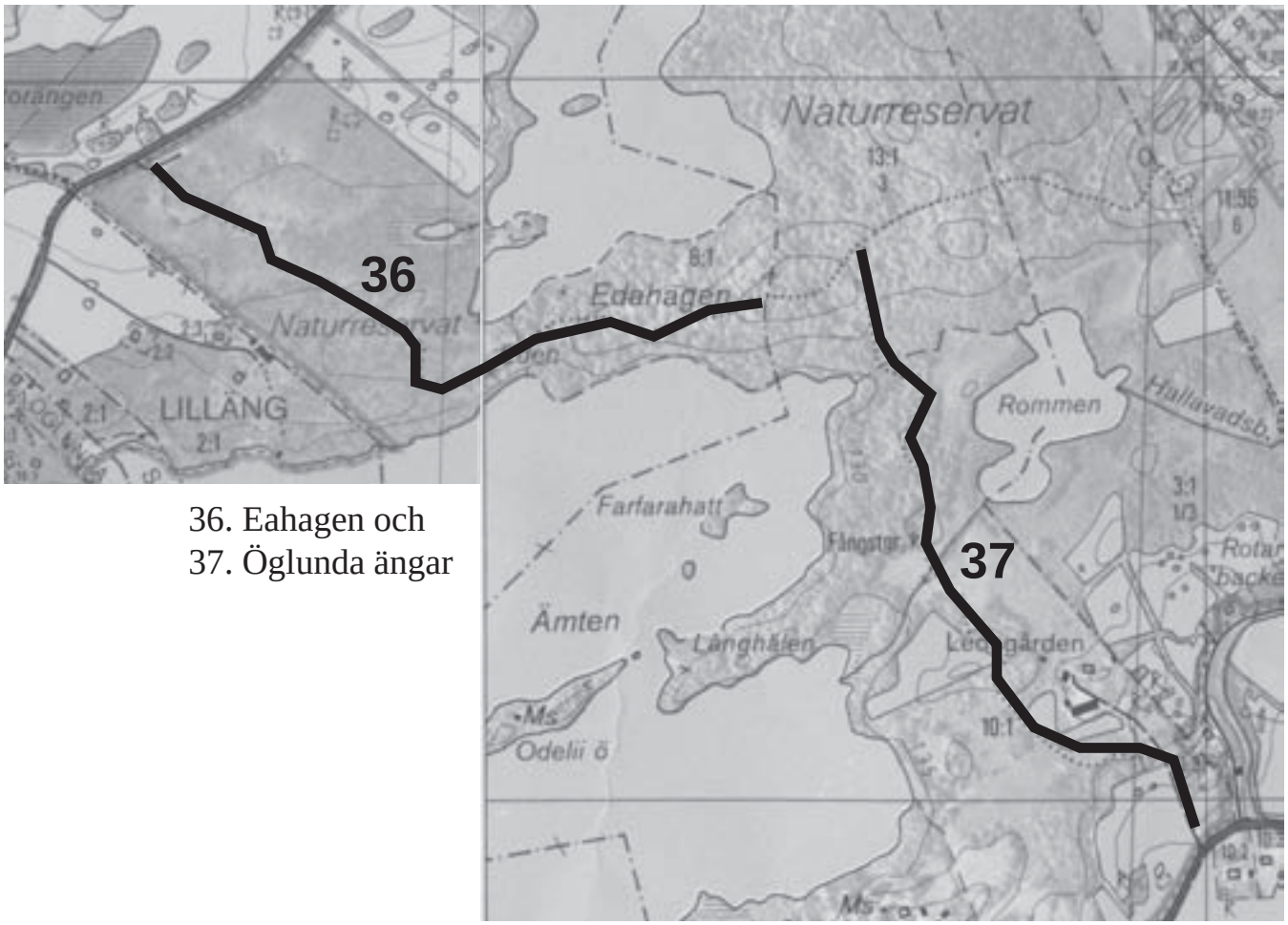

36. Eahagen och
37. Öglunda ängar

38. Jättadalen

39. Eggby kyrka

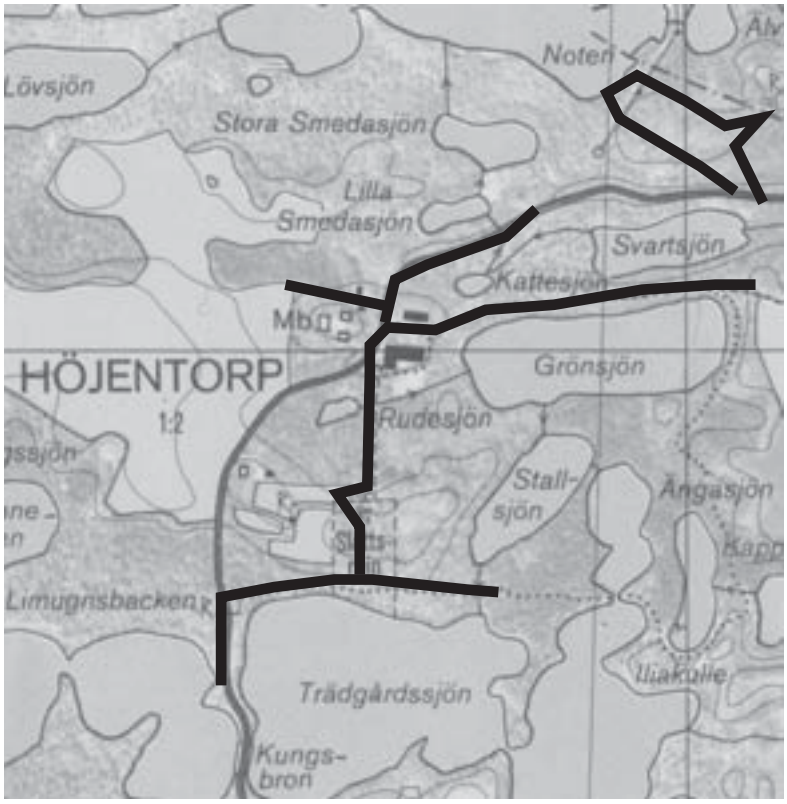

40. Höjentorp

41. Drottningkullen

42. Skålltorp

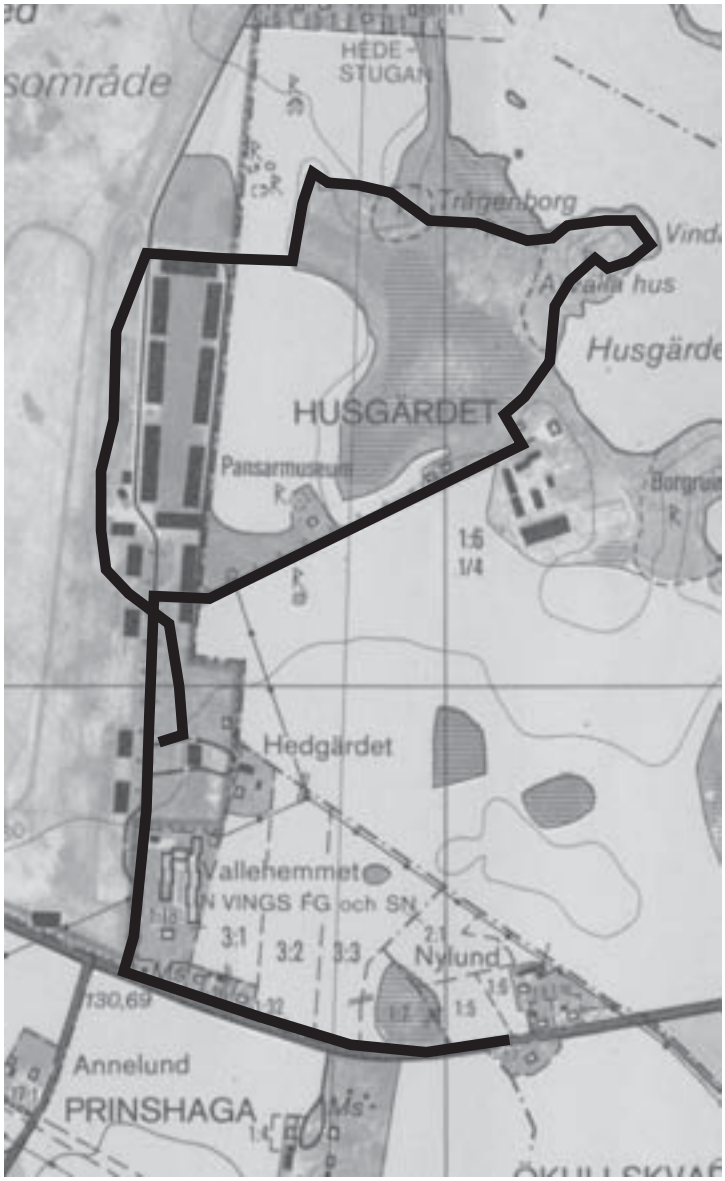

43. Axvalla hus

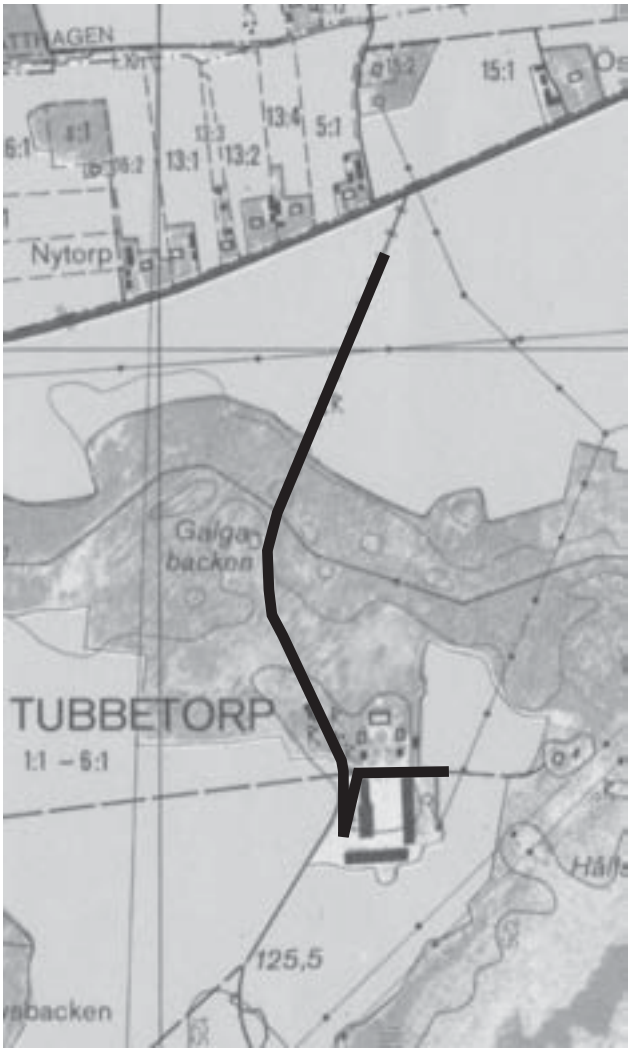

45. Tubbetorp

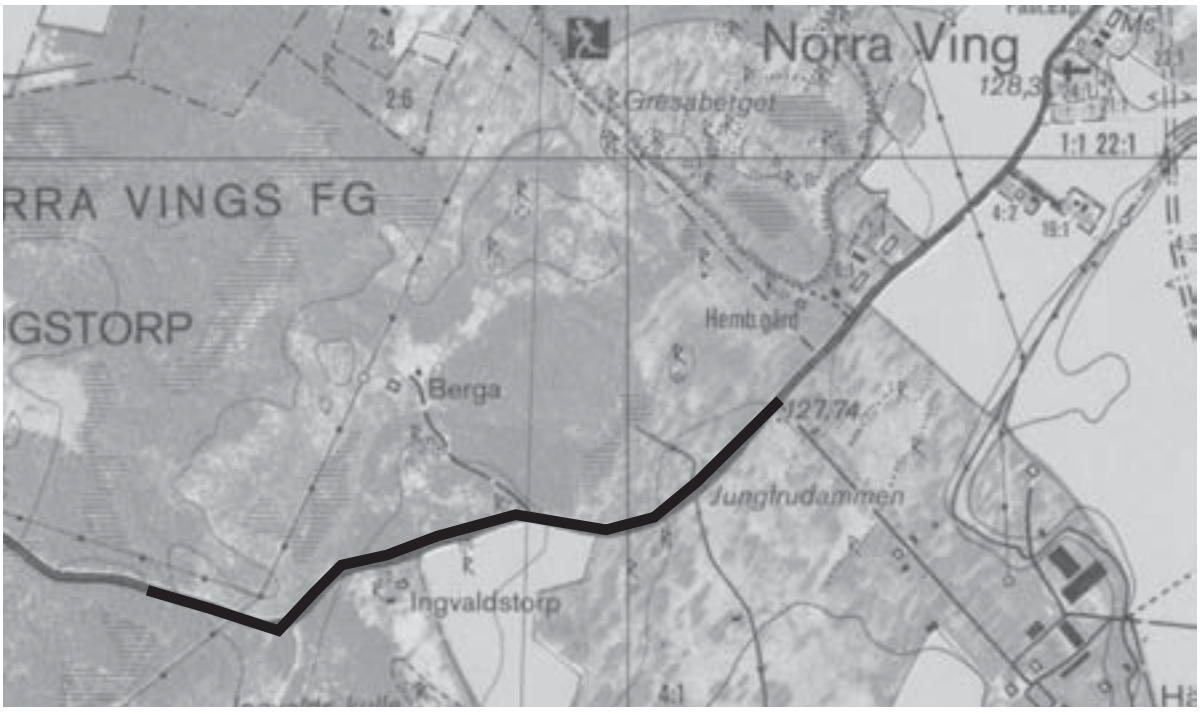

44. Härlingstorp

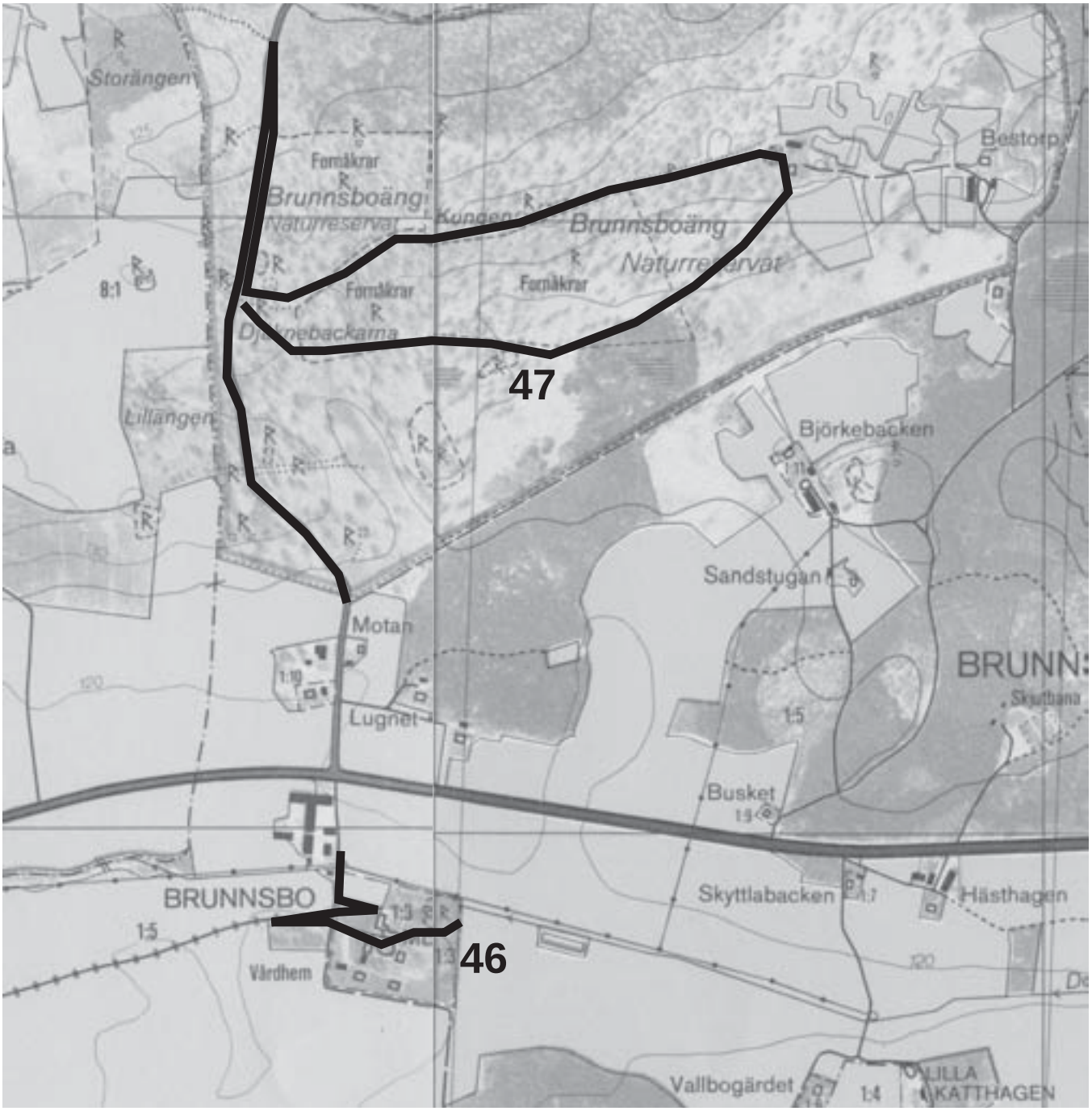

46. Brunnsbo gård och 47. Brunnsbo storäng

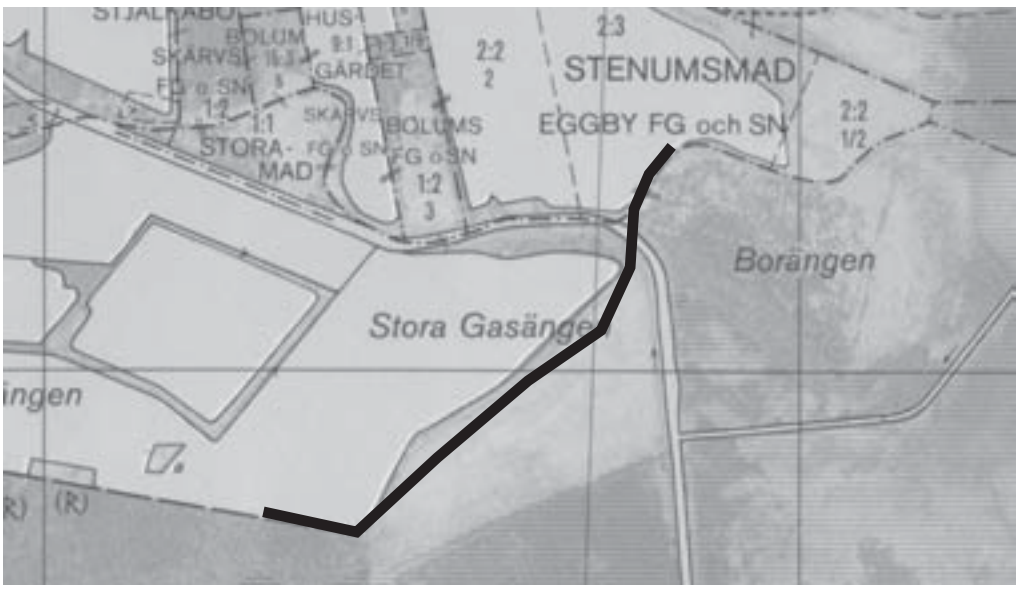

48. Hornborgasjöns utlopp

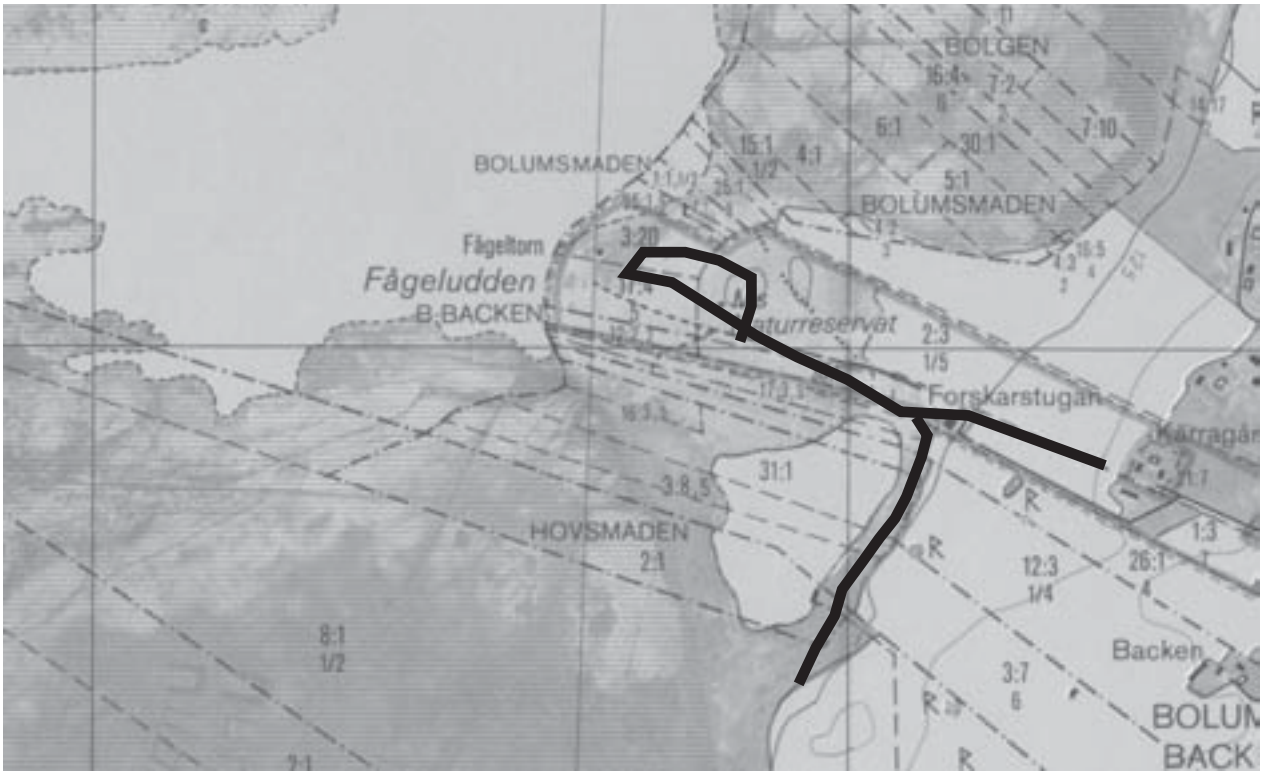

49. Fågeludden Hornborgasjön

50. Fårdala

51. Åsle

52. Ålleberg

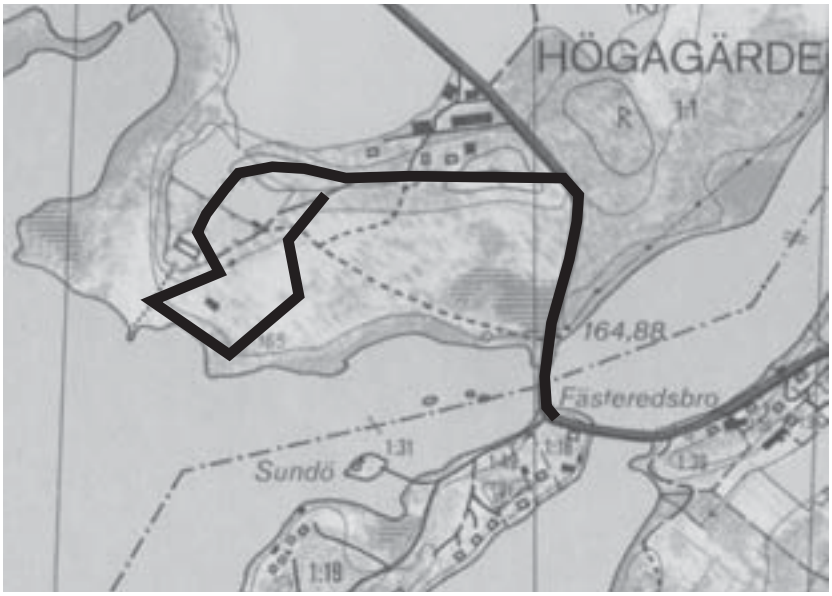

53. Högagärde

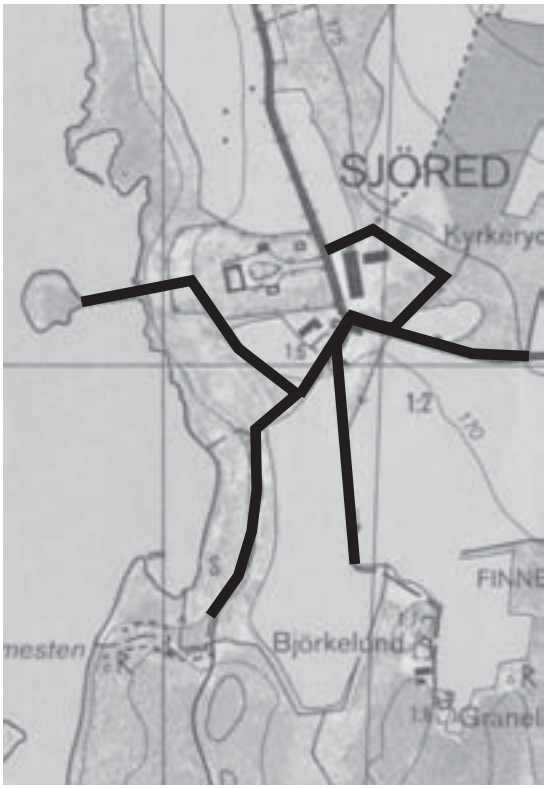

54. Sjöred

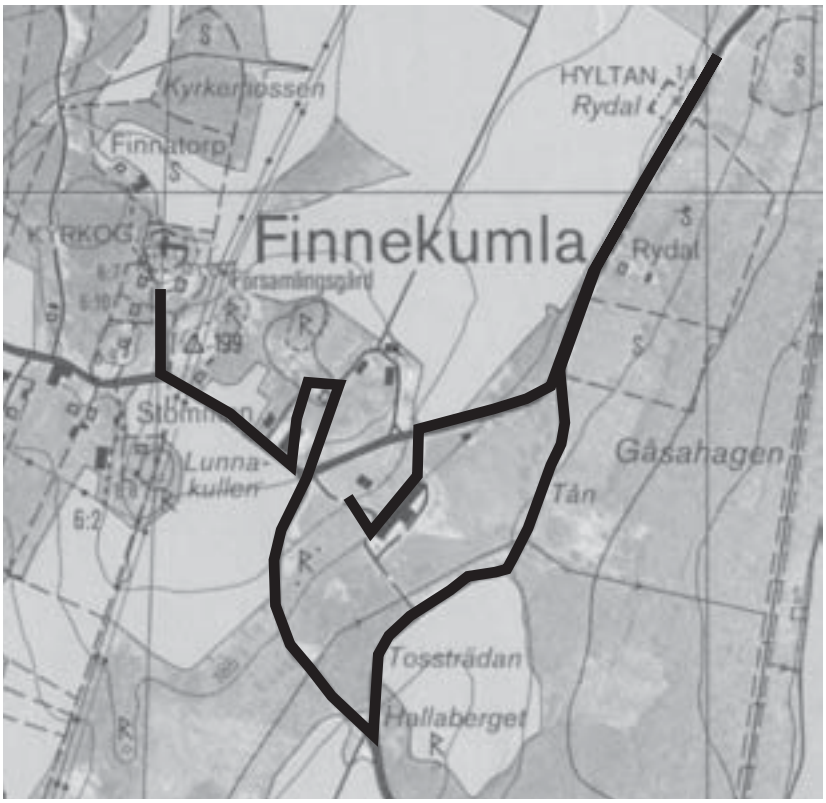

55. Finnekumla

56. Årenäs

57. Ramsholmen

58. Brokvarn

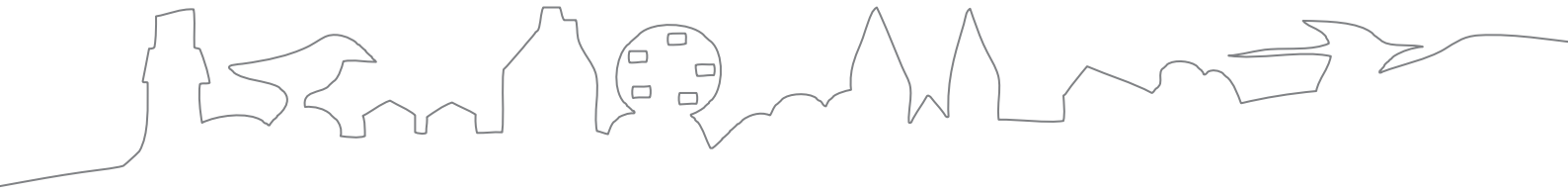

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN